

gesteldheid der streek en godsdienst aanleiding tot kenmerkende bijzonderheden, die dit onderzoek boeiend en belangwekkend maken. Met zijn keus eener provincie, die door geschiedenis en ligging in ons land een bijzondere plaats inneemt, is de schrijver niet onfortuinlijk geweest. De volksgeneeskunst in Limburg wordt in tegenstelling met die der meeste andere streken van onsland, sterk beïnvloed door de godsdienstige overtuiging zijner inwoners, zoodat bedevaarten, en de vereering van heiligen en hun reliquieën daarin een groote rol spelen. Vele gebruiken vertoonen het eigenaardige beeld van een primitief-religieusen grondvorm, waarop loten van een hooger ontwikkelden godsdienstvorm zijn geënt. Als voorbeelden noem ik den sleutel onder het hoofdkussen der barende, die zijn ontsluitende kracht aan de baarmoeder moet meedeelen en waarvoor hier een kerksleutel gebruikt wordt en den gordel van O. L. V. VAN TROOST, die den classieken gordel, welke bij de verlossing wordt losgeknoopt, heeft vervangen. Bij eczemen wordt olie uit de godslamp gebruikt, wijwater heeft een magische kracht, de nageboorte, bij vele primitieve volkeren als een dubbelganger van het kind beschouwd, die daarmee in sympathisch verband blijft, heeft die beteekenis behouden, blijkende uit de gewoonte ze met wijwater te besprenkelen of met zout te bestrooien, of zelfs ze te doopen, voor ze begraven wordt. Hoe oorspronkelijk redelijke methodes wijzigingen ondergaan, die ze volkomen waardeloos maken, blijkt uit het voorschrift, bij nabloedingen spinnewebben op den buik der kraamvrouw te leggen. Dat het mollepootje, als amulet bij stuipen, zijn bestaan zou danken aan een eeuwenoud amulet te Venlo, waarvan het een bestanddeel vormt, betwijfel ik, het gebruik daarvan is in Europa zoo algemeen, dat ik liever het tegenovergestelde aanneem. Ook de ui bij stuipen dankt m. i. haar reputatie niet aan haar wormdrijvende eigenschappen, maar eer aan haar reuk, die haar reeds in de oudheid als daemonifugum deed gebruiken. Deze opmerkingen doen allerm minst afbreuk aan mijn waardeering voor het uitstekende werk, dat collega STARMANS heeft geleverd; ik ben overtuigd, dat velen met mij met belangstelling en ingenomenheid kennis zullen maken met de vruchten van zijn naarstig en degelijk onderzoek.

M. A. VAN ANDEL.

L I T E R A T U U R.

Janus. Archives internationales pour l'Histoire de la Médecine et la Géographie médicale. Trente et quatrième Année. Mai—Juin 1930.

V. L. BOLOGA. *Une lettre de CHARLES DAREMBERG à FR. R. SELIGMANN.* — Brief van weinig beteekenis. SELIGMANN (1808—1892) was medewerker van het bekende „*Jahresbericht über die Leistungen und Fortschritte in der gesammten Medizin*” en had als zoodanig DAREMBERG'S „*Histoire des sciences médicales (1870)*” nog al streng beoordeeld. In dezen brief verdedigt DAREMBERG zich tegen verschillende opmerkingen en merkt op, hoe de oorlog en huiselijke omstandigheden grooten invloed hadden op zijn werk. Hij stierf kort daarop in 1872, op 55-jarigen leeftijd.

G. VAN DOORSLAER. REMBERT DODOENS *au début de sa carrière.* — Uit Weenske archiefstukken toont de schrijver aan, dat DODOENS doctor in de geneeskunde en in de wijsbegeerte was en dat hij den titel van Paltzgraaf mocht voeren. Van

DODOENS' jeugd is weinig bekend. Hij werd te Leuven in 1530 ingeschreven als REBERTIS DODONIS DE LEWARDIA. In 1535 promoveerde hij en tot nog toe meende men, dat hij sedert 1548 als arts werkzaam was te Mechelen. De schrijver vond evenwel de inschrijving van DODOENS en zijn vrouw in het gilde van St. Sebastiaan te Mechelen, welke plaats vond in 1539; zoodat men vermoeden mag, dat hij toen reeds arts te Mechelen was.

R. RÖDER. *Die anthropogeographische Bedeutung der Malaria.* — Met malaria worden de volgende bedrijven in verband gebracht; 1°. de hennep- en vlascultuur: het roosten, dat in stilstaand water plaats vindt, zou het ontstaan en verbreiden der ziekte begunstigen. De waarnemingen spreken elkander evenwel tegen en de onderzoekingen wijzen er op, dat bij het roosten bacteriën voorkomen, wier toxines de muggelarven doodden; 2°. de bananencultuur werkt het ontstaan van malaria in de hand, omdat een vochtige en warme atmosfeer noodig is; 3°. de vischteelt werd oorzaak van de verbreiding der malaria, wanneer de visch in vijvers gekweekt wordt; 4°. de veeteelt is daarom gunstig, omdat de muggen aangetrokken worden door het vee. Ten slotte geeft de schrijver eenige besprekingen over de malaria, in verband met het verkeer en de acclimatisatie, terwijl hij aan het slot den invloed der malaria op het lot van landen en volken schetst.

F. M. G. DE FEYFER.

FEUILLETON.

DE GENEESKUNDE DER OUDE INCAS.

Het komt mij voor, dat er in de laatste jaren weer een toenemende belangstelling is waar te nemen voor de geneeskundige methodes der natuurvolkeren, die immers zoo menigmaal onbewust datgene hebben gevonden en toegepast, waar wij later met onze wetenschappelijke werkwijze eveneens toe zijn overgegaan.

Wanneer men belang stelt in de kunst van medicijnmannen of tovenaars-heelmeesters bij zeer primitieve stammen, moet men ook eens een oogenblik stilstaan bij de oude Incas, dat merkwaardige cultuurvolk, dat de plateaux van de Peruaansche Andes bewoonde.

Wie de Incas waren, en van waar zij gekomen zijn, is nog altijd niet met zekerheid te zeggen. Het kunnen autochthonen geweest zijn (voor zoover deze term eenige waarde heeft), die zich door superieuren aanleg boven de omringende Indianen hebben weten te verheffen; echter kunnen het ook geïmmigreerde vreemdelingen zijn geweest, Tolteken, Mayas, Atlantiden, Japanners, Chineezen. Wij weten alleen, dat er in een periode, die ongeveer van KAREL DEN GROOTE tot KAREL V geduurd heeft, een soort super-klasse van wijze regeerders geheerscht heeft over een agglomeratie van honderden Indiaansche naties, die de tegenwoordige republieken Perú, Ecuador, Bolivia en Chili, ja zelfs deelen van Argentinië, bewoonden. De taak van dit vorstelijke geslacht, dat zich Incas of „Heeren” noemde, was, de zegenrijke leer van de Zonne-vereering onder de barbaarsche Indianen te verspreiden, en op last van Onzen Vader, de Zon, redelijkheid en beschaving ingang te doen vinden.

Dit wijsgeerige element vindt men in de lange geschiedenis der twaalf Inca-keizers terug, welke van Cuzco uit de geheele bergwereld hebben georganiseerd tot een soort van communistisch-patriarchaal keizerrijk. Handel of geld kenden zij niet. De Staat, de Inca en de Zon waren alles. Zij deelden het werk in voor alle onderdanen, maar zorgden er ook voor, dat ieder voldoende bouwgrond en zaaiakoren had.

Het zou te ver voeren om hier dieper op deze hoogst opmerkelijke beschaving in te gaan. Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar de mededeelingen van een der eerste mestiezen, die na de verovering uit de talrijke gemengde huwelijken voortgesproten zijn. Ik bedoel den eerwaarden Inca GARCILASO DE LA VEGA, zoon van een hoog Spaansch ambtenaar en van een Inca-prinses uit het Keizerlijke Huis. Hij heeft een aardig boek over de samenleving der prae-Spaansche Incas geschreven. 1).

1) De door mij bewerkte Nederlandsche vertaling luidt: *Het leven der oude Incas*, den Haag, H. P. LEOPOLD Uitgevers-Maatschappij.